

תצוגת הפרות הארצית ע"ש משה הימן ז"ל, יוני 1993

חיים שטורמן – "און"

קבוצות בנות פרים – תיאור כללי

השנה הוצגו 5 קבוצות של בנות פרים:
 פרים חדשים: סינבר 3212, סיר 3208, וילי 3148.
 פרים חוזרים: בטוח 3070, פירט 3080.

זו השנה השנייה שתערוכת הפרות מתקיימת במסגרתה הארצית, כתערוכה משותפת לכלל רפתני ארץ ישראל משתי האגודות להזרעה מלאכותית – "און" ו"השירות". בתערוכה מוצגות קבוצות בנות פרים המשרתים את כל הפרות ובקהל הצופים משתתף ציבור הרפתנים מכל יישובי הארץ.

למסורת היא לנו לקרוא את התערוכה על שם יוזמה ומקימה במשך שנים רבות, הח' משה הימן ז"ל. ביום זה, כל אגודת "און" נעמדת דום לקראת התערוכה. אתר התערוכה, הפריה והמעבדות מצוחצחות לקראת הביקורים. המזריעים מלווים את המשאיות עם הפרות משעות הבוקר המוקדמות מאד והמשקים מתארגנים במיוחד להכנת הפרות להובלה, חליבה בזמן וניקוי הפרות, שרוב המשקים אכן מבצעים.

למעלה מאלף מבקרים הגיעו לתערוכה מכל רחבי הארץ, צעירים וצעירות, שהתערבו עם הוותיקים, הסתובבו בין הפרות המוצגות לראווה, נקיות ומאורגנות לפי קבוצות בנות פרים.

השנה הוכנס קטלוג חדש, מאיר עיניים ובו דף תיאור גראפי של השיפוט הגופני של הפר כפי שנהוג בקטלוגים של ארצות המערב ושהקל מאד להכיר את תכונות הפר לפי ספר העדר, ולא רק לפי הקבוצה שהגיעה לתערוכה (לשם דוגמה מובא דף עם תיאור גראפי כזה כאן בהמשך המאמר).

יובש והצלחנו לקבץ רק 6 פרות מתאימות, כולן בתחלובה שניה. לצערנו, וילי הוא יצרן רמה חלש וזרמתו מצויה בכמויות מובלות.

סיר 3208, מקיבוץ שדה אליהו. סיר אינו מופיע בלוח הפרים וזאת משום שזהות הוריו עדיין איננה בטוחה בשלב זה ועד לבירורם הסופי המתרחש בזמן זה לא נוכל לעבוד אתו. רמת הייצור של בנותיו מצדיקה הרבה מאמץ כדי לברר את שושלת היוחסין של הפר הזה. להלן תוצאות מבחנו האחרון:

חמ"מ 626 ק"ג,

חלבון ק"ג 20.3 חלבון 0.06% +,

שומן ק"ג 7.4 שומן 0.08% - ,

חלב ק"ג 465.

אכן, אירוע מיוחד במינו התרחש בזמן התערוכה. בתקשורת עם מעבדת זיהוי ההורים בהולנד קיבלנו בזמן הטקס את תשובתם בענין הורי סיר האמיתיים, וייתכן שיהיה בידנו פר לעבודה. (בשל דחיפות ההדפסה של "משק הבקר" הנוכחי, עדיין משתהה האישור הסופי).

תחרות הפרה היפה

חידוש מרענן הונהג השנה והוא – תחרות הפרה היפה בארץ. מטרתה, לאפשר לרפתנים להתמודד על המקום הראשון ביופי פרתם המועמדת לתערוכה זאת.

התחרות היא בין פרות מבוגרות יחסית, תחלובה שניה ושלישית, בעלות רמה גנטית גבוהה – הפרש חזוי מעל 600 ק"ג חמ"מ, אשר נמצאות 60 עד 180 יום מההמלטה.

חשובה לנו המודעות ליופי השימושי של הפרות והתחרות, כמקובל ברוב ארצות העולם, תעודד בוודאי חיפוש וטיפוח בכיוון הזה. בחירת הפרה המנצחת נעשתה על ידי שאלון פתוח לכל המבקרים, ועובדה בתכנית מחשב במקום. הזוכה בפרס הראשון זכתה בגביע התערוכה.

בשל מגבלות המקום והמרחקים לא כל ההצעות התקבלו ונבחרו לתחרות 13 פרות מצטיינות.

אנו רואים בתחרות זו נסיון, שאם יצלח – יימשך וישוכלל בשנים הבאות.

כרגיל, הפרות היו מאורגנות בקבוצות בנות הפרים שהופיעו בתערוכה. שני פרים "זקנים" מופיעים בתערוכה זו עם מבחן חוזר. כלומר – לאחר מבחנים לפרים צעירים החלו לעבור בהקף רחב בכל רחבי הארץ ועתה, 4 שנים מאוחר יותר מופיעות מאות ואלפי בנותיהם כמבכירות.

הפרים הם **בוטח 3070**, בן פרחח ובטחה 2108 בת לב מקיבוץ משואות יצחק יליד 1983 ו**פירט 3080**, בן סבל וינוקר 1342 בת איכר מקיבוץ סער יליד 1984. מהימנות מבחניהם גבוהה מאד, הן בייצור והן בתכונות הלוואי – שיפוט גופני ואופן המלטה.

למרות היותם ממוצעים ומטה בלוח הפרים העדכני (מאי 1993), הרי כל אחד מהם בעל תכונות המצדיקות שימוש נרחב בו והעיקרית שבהן – עטינים טובים וחזקים.

בוטח אפשרי גם להזרעת עגלות, כאשר מבחן אופן ההמלטה שלו בתמותת ולדות הוא ממוצע (+0.9%).

בנות הפרים האלה הוצגו בתערוכה לפני שלוש שנים והונצחו בסרט וידיאו והרושם היה דומה לזה של השנה.

סינבד 3212, בן סנדנץ ורולוף 5019 בת פרחח מדגניה ב. סינבד הוא פרי ההילולים הראשון של העברת עוברים. מהפרה הזו נשטפו וגודלו 3 בני סנדנץ בדגניה ב' שעברו לפריה והם בעלי מבחנים חיוביים. אחרי כן עברה לתחנה להעברת עוברים ב"היוגב" וקיבלנו ממנה עוד בן צעיר, בן אנהנסר. סינבד עצמו מצטיין בתנובה שלא היתה כמותה בארצנו ומשתווה, לפי מקדמי ההתמרה שבידנו לטובי הפרים בעולם. למרבה השמחה הפר פורה ויצרן זרמה טובה. בימים אלה מתבצעות הזרעות למבחן אופן ההמלטה שלו ובעוד שנה יודעו גם תכונותיו בשטח זה.

וילי 3148, בן ולור ו-2734 בת גיוס מקיבוץ דורות. וילי עמד בראש הרשימה במבחן הקודם, בשיטת "מודל האב" ועתה צנח מעט, אך עדיין במקום נכבד בצמרת. רוב בנותיו הן בסביבות

בוטח 3070

שם ומספר הפר:

אילן יוחסין

אב:	חסון 425	אב:	פרחח 783
אם:	אודלי 1368 (מולדת)	אם:	בטחה 2108 (משואות יצחק)
אב:	לב 229		
אם:	בתריח 1194		

תכונות ייצור

הישנות	חמ"מ , ק"ג	חלבון, ק"ג	חלבון, %	שומן, ק"ג	שומן, %	חלב, ק"ג
99	462	13.7	0.01	15.6	0.02	420

תכונות חמלטה

	% הישנות	א"ה
תמותת ולדות	96	0.9
המלטות קשות	96	1.9

סיפוט איכותי

size	98	גודל
type	101	אופי חלבני
udder	106	עמין כללי
legs & feet	102	רגליים
total score	106	ציון כללי

90 100 110

סיפוט ליניארי

נמוך	100	גובה	גובה
צר	101	רחב	עומק גוף
זיזים גבוהים	97	זיזים נמוכים	חזית אגן
צר	94	רחב	רחוב אגן
ישרות	92	קשתיות	רגליים אחוריות
שמוחות	105	זקופות	סלפיים
רפי	105	חזק	חיבור עמין קדמי
רחוק	109	קרוב	מיקום פסמות קדמי
קצר	103	ארוך	אורך פסמות
נמוך	103	גובה	עומק עמין
נמוך	100	גובה	גובה עמין
חלש	103	חזק	גיד תומך עמין

90 100 110

קליה 4097, המצטיינת בין בנות בוטח, מרמזי ייחון

הפרה 4049, המצטיינת בין בנות סיעוד, מנשר

בנות בוטח

בנות סיעוד

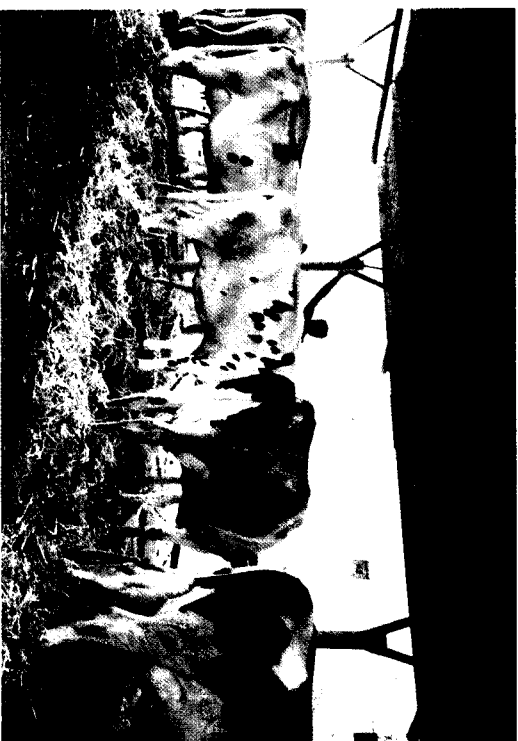
הפרד 5500, המצטיינת בין בנות סיר, מאפיקים

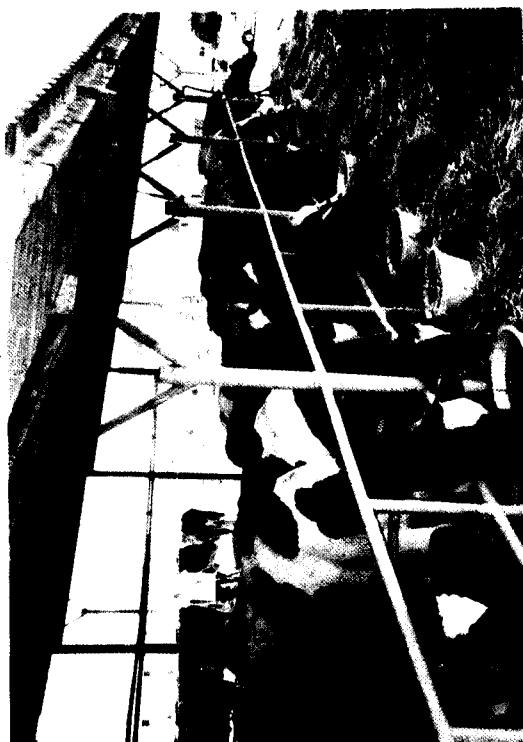
מוסקול 3966, המצטיינת בין בנות פירט, ממגדור

בנות סיר

בנות פירט

מסטרמה 5424 מאפיקים בחולבחה הראשונה

לאומית 9495 המצטיינת בין בנות ולי, מגבעת חיים מ'

ההתכנסות

מרכז "און" ולאחר דברי ברכה קצרים למתכנסים עבר לטקס הענקת הפרס ע"ש משה הימן ז"ל, תוך ציון שזאת הפעם הראשונה שלא משה הימן מעניק את הפרס. אחר כך הביא אילן הרן בשם ועדת הפרס את נימוקי הוועדה להענקתו.

לאחר הביקור בין הקבוצות התכנסו החברים בסככת ההתכנסות המקושטת, כאשר בחזית, על הרמפה, נעמדו הפרות המצטיינות מכל קבוצה.

עם התכנס ציבור מאות הרפתנים וידידי הענף להערכות לסיכום התצוגה, פתח הח' תלי שור,

קרן הפרסים ע"ש מנחם הימן ז"ל

המערבי" ביפעת. לאחר שירות בצנחנים, במסגרתו נפצע, השתחרר אודי בשנת 1975.

בשנת 1976 יצא אודי ללימודי תואר ראשון ברחובות. עם סיום הלימודים ריכז את הרפת במשך חמש שנים. בין השנים 1985-1987 למד לימודי תואר שני בחוג לגנטיקה באוניברסיטה העברית בירושלים. נושא עבודת התואר השני עסק בקשר שבין שונות בדנ"א וטיפוח הבקר לחלב.

עם סיום לימודי התואר שב לריכוז הרפת בגניגר. בשלב זה התפרסם אודי כמומחה בתחומי מיחשוב הרפת והפך ליועץ ומוביל בנושא באזור העמקים. מאז 1990 הינו תלמיד מחקר לעבודת דוקטורט בחוג לגנטיקה באוניברסיטת ירושלים, תוך כדי עבודתו ברפת.

הקרן נתרמה על ידי המשפחה, קרובים ואגודת "און" ומתנהלת במסגרת קרנות ההנצחה של המרכז החקלאי. מטרת הקרן להעניק פרסים על השגים מיוחדים בטיפוח הבקר לחלב בישראל או מלגה לעידוד מחקר בשטחים אלה. הפרס מחולק אחת לשנתיים במסגרת תערוכת הבקר ע"ש משה הימן ז"ל. ועדת הפרס שליד "און" החליטה להעניק הפרס לשנת 1993 ל-

אהוד ליפקין

אודי נולד וגדל בגניגר בה התחיל עבודתו בענף הרפת. המסלול האקדמי בחייו החל במגמה לביולוגיה בבית הספר התיכון "העמק

קֶרֶן הַפְּרָסִים ע"ש מִנַּחֵם הִימָן ז"ל

הוקמה על ידי המשפחה לזכרו של מנחם הימן ז"ל, בנם של אירמה ומשה זכרונם לברכה, שנולד בעין חרוד ובה חי עד גיוסו לחיל השריון. לאחר שירות מעולה, בו זכה לציון לשבח בקרב כרמה, ירד מנחם לשנת שירות לקיבוץ אילות.

באילות פיתח אהבה מיוחדת לצלילה תת־ימית והגיע להשגים מיוחדים בתחום הארכיאולוגיה התת־ימית. אהבת הים והמדבר קשרה את מנחם לאילות.

עם פרוץ הקרבות במלחמת יום הכיפורים הגיע מנחם לרמת הגולן ואירגן באופן עצמאי צוות טנק, עליו פיקד בכל גזרות הלחימה עד שנפל בקרב במובלעת הסורית.

מאז שהוקמה קרן הפרסים ע"ש מנחם הימן ז"ל, הוענק הפרס שש פעמים:

- 1982 – לפרופ' ראובן בר־ענן ז"ל
- 1984 – למזריע הוותיק יעקב ויינשטיין
- 1986 – לפרופ' נתן איילון
- 1988 – לשבתאי רביב ז"ל
- 1991 – לפרופ' משה סולר
- 1993 – לאהוד ליפקין

חיים שטורמן הציג את נושאי התערוכה. בכל שנה, גם השנה נבחרו בקפידה הנושאים המיוחדים והפרים – אבות הפרות שבתצוגה.

מודל הפרט (ANIMAL MODEL)

השנה התחלנו לראשונה לבחון את פרינו ופרותינו בשיטת "מודל הפרט" במקום "מודל האב" שהיה נהוג בארץ שנים רבות. שיטת "מודל הפרט" היא השיטה המקובלת היום בעולם המערבי. המעבר לשיטה זו, וכן ללוח הזמנים המקובל בארה"ב כבסיס גנטי (מבכירות שנולדו ב־1985) איחדה את ישראל עם שאר העולם בשיטת מבחן שווה המאפשרת השוואות והתמרות של נתוני פרים ישראליים ופרי חו"ל בלוח פרים אחיד.

שינוי השיטה והבסיס הגנטי גרם לשינוי־מה בדירוג הפרים העובדים בשטח, אך גם ובעיקר בין הפרות. בגישה חדשה זו נוסף מידע רב להערכת כל פרה ופרה, עגל ועגלה. בני בקר הקרובים לפרים או פרות מעולים "עלו" והאחרים ירדו, ולראשונה ניתן משקל וביטוי

במשך השנים פרסם אודי, יחד עם עמיתים נוספים, שמונה עבודות בארץ ובעולם שזכו לעניין והוקרה רבים.

הוועדה מצאה את אודי ראוי לפרס על תרומתו הרבה לענף, על היכולת להוכיח שעבודת שדה רצופה ואחראית אינה מעכבת התקדמות אקדמית לרמה הגבוהה ביותר ורואה במסלול זה דגם רצוי לפיתוח עתודה אנושית מקצועית לרפת החלב בארץ.

ועדת הפרס

אילן הרן – מזרע

תלי שור – מרחביה – "און"

עוזי דובלין – רמת צבי

29.6.1993

את הכנס בירכו דניאל פרי, מזכ"ל ההתאחדות שהביא לידיעת הציבור, בין היתר את המאבק בו אנו נתונים בנושא מחיר החלב; ואחריו דן קלי, המנהל המקצועי של "השירות" להזרעה מלאכותית שציין את הצורך בטיפוח פרה פונקציונלית, יפה אך מניבה ולשמור על המידה הנכונה בין שניהם.

(109), שהם גורמים חשובים במיוחד בעדריו.
הפרה המצטיינת – קליה 4097 מקיבוץ רמת יוחנן.

סינדר 3212 – בנות סינדר מצטיינות בעטין גדול, עמוק, עם גיד תומך תקין ועטין קדמי טוב מהממוצע (103). הצד החלש בעטיני בנותיו הוא מיקום הפטמות הפתוח מדי (91), המוריד את הציון הכללי של העטין ל-95.

בנותיו הן גדולות ועמוקות עם רגליים כממוצע (100) וחלבניות מאד.

הפרה המצטיינת – 4049 מקיבוץ גשר וילי **3148** – בנות וילי בתערוכה הן בהמלטה שניה ומצטיינות ברגליהן החזקות (106) אך עטיניהן נמוכים, חיבור העטין הקדמי חלש (90) ומיקום הפטמות פתוח (95).

קבוצת הפרות בתערוכה השאירה רושם חלש מאד, ונקווה שהן אינן מייצגות את כלל אוכלוסית בנותיו.

הפרה המצטיינת – לאומית 9495 מקיבוץ גבעת חיים מאוחד.

סיר 3208 – בנות סיר הן אחידות מאד, קטנות ושחורות עם עטינים בעלי חיבור קדמי בינוני (100), עמוקים וגבוהים (101), עם גיד תומך חלש יחסית (92), מיקום פטמות מעט פתוח (95) ופטמות קצרות מאד (88) המקשות על החליבה ללא נפילת המכונה. גם קבוצת בנות סיר היתה חלשה יותר מאשר מראה השיפוט שלו.

הפרה המצטיינת – 5500 מקיבוץ אפיקים.
פירט 3080 – בנות פירט הן יפות מאד ונראה שאף יותר מאשר בלוח הפרים. שיפוטן הגופני הוא כממוצע בכל המדדים עם חיבור עטין קדמי מעט מעל לממוצע (102).

בתערוכה בלטה קבוצה זו במיוחד עם עטין קדמי יוצא מן הכלל יפה ועטין אחורי פחות מפותח.

הפרה המצטיינת – מוסקול 3966 מקיבוץ מגידו.

לתחרות הפרות היפות הגיעה קבוצת פרות יפות מאד שנבחרו על ידי הרפתנים להתמודדות

לאמהות טובות ומפורסמות.

ללוח הפרים החדש נכנסו פרים זקנים שכבר יצאו כמעט מן השימוש והנה, חזרו בגדול כמו **פירט ופוני**.

מצבת העתודות גם היא השתנתה ועברה נייעור נמרץ. פרות לא ידועות צפו ועלו לראש הרשימה ולעומתן, פרות אחרות ירדו לקרקעיתה, וכך גם במשק משתנה דירוג הפרות לפי ערכן הגנטי.

את המיקרופון קיבל דוד דרור, מרכז נושא השיפוט הגופני מטעם ספר העדר שהשקיע את כל מרצו באיסוף נתוני הפרות ותכנון הקטלוג החדש, הסביר את הסיבות לבחירת הפרה המצטיינת מכל קבוצה.

הנה פירוט השיפוט הגופני לפרי התצוגה, לפי סדר הופעתם בתערוכה: (בצוות בחירת המצטיינות השתתפו – דוד דרור, יהודה וילמוש וחיים שטורמן).

בוטח 3070 – כאמור, בוטח פר זקן עם מהימנות גבוהה לנתוניו. בנות בוטח מצטיינות בממוצע שיפוט גופני בולט לטובה, בעיקר במאפייני עטין כללי (106) ומיקום פטמות

על הפרס הראשון. הקו המאפיין את כולן - מיקום פטמות קדמיות טוב מאד.

השופט בפעולה

כאמור, כל מבקר קיבל פתק הצבעה. השתתפו בהצבעה כ-250 רפתנים. על פי הצבעתם, הפרה המצטיינת היתה **רגב 3918** מרמת יוחנן, בת גבי ונכדת שואג שנבחרה ב-46 קולות. היא פרה בעלת אופי חלבני ויפהפיה, סיכמה תחלובה שנתית מתוקנת עם 11,379 ק"ג חמ"מ ונמצאת בתחלובה שניה.

מקום שני קיבלה הפרה **מורדת 1015** מיפעת ב-45 קולות. בהפרש של קול אחד. לשמחת צוות השיפוט של התערוכה יצויין, שזו גם היתה בחירת הצוות.

בקבוצה זו הוצגה פרה מיוחדת במינה, **פסטומה 5424** מקיבוץ אפיקים. הפרה היא מבכירה ולכן אינה נכללת בתחרות אך הובאה כדי להראות דוגמה לפרה האידיאלית שאליה, בערך, אנו שואפים. פרה גבוהה מאד, בעלת אופי חלבני, עטין נפלא, צמוד, סימטרי עם

שורת המתחרות על התואר

לצערנו היתה השנה הפריה סגורה למבקרים ולא נערכו בה תצוגות מכל מין שהוא. אנו מזמינים את כל הבוקרים לבוא ולבקר בפריה במשך כל השנה במועדים מתוכננים מראש לתצוגה והסבר.

בשל תלונות של צוותים רבים על כך נשתדל בשנה הבאה למצוא דרך לחזור למנהגנו הישן.

חובה נעימה היא לנו להודות לכל המשקים ששלחו את פרותיהם לתערוכה וטרחו לנקותם ולהכינם.

וכן תודתנו שלוחה לכל עובדי "און", מזריעים, פריינים, עובדי המעבדה והמשרדים שלא חסכו כל מאמץ להכנת תערוכה יפה ומוצלחת.

מיקום פטמות מצויין, רגליים חזקות, ובקיצור – נהדרת. כמאמר הידוע – אילו כולן היו כמוה...

ברצוננו להזכיר לאלה שהיו ואלה שעדיין לא היו בביקור מקצועי בחו"ל – בארצות אלה נערכת ברוב המקרים תכנית ממוחשבת לשידוך פר לפרה, המתחשבת במידת רצונו של הרפתן בגורמים השונים כגון תנובה, שיפוט גופני של חלקים מסויימים וכד'. הרפתנים מאד מדגישים, בתוך גבולות הגיוניים, את הקידום של השיפוט הגופני, ובמיוחד עטין ומיקום פטמות מתוך מבט אל העתיד הממוכן – כלומר חליבת רובוט שתדרוש עטין סימטרי וממוקם היטב. אנו תקווה, שבעתיד הקרוב תכנית כזו תמומש גם בישראל (ראה גם מאמרו של דוד דרור בנושא זה בהמשך, בחוברת הנוכחית).

"הגביע הוא שלנו" – של רפת רמת-יוחנן